

СТАНОВИЩЕ

От проф. дфн. Албена Владимирова Хранова, Философско-исторически факултет на
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

– относно дисертационния труд на Венцеслав Стефанов Шолце „Симеон Радев в българската култура от началото на 20. век“ по професионално направление 2.1. Филология (Българска литература – Българска литература от Освобождението до Втората световна война: документални и биографични подходи към литературната история) с научен ръководител проф. дфн. Милена Кирова

Дисертацията на Венцеслав Шолце „Симеон Радев в българската култура от началото на 20. век“ се състои от 413 страници, включващи 13 глави, заключение и библиография, която съдържа 495 изворови заглавия и 186 научни труда на български и английски език. Авторефератът към дисертацията е написан според академичните изисквания, приносите са коректно посочени, а от приложената документация личи, че процедурата по докторантурата и защитата на дисертацията е нормативно безупречна. Първата глава – „Въведение“ – очертава теоретическите параметри на изследването в търсенето на методологически плурализъм ; то обосновава избора си като съчетание на деридианската деконструкция и „нетрансцендентното четене“ с теорията на моделите и теорията на автотекстуалността, като инструментите на тези подходи са внимателно темпирани така, че да имат общо аналитично действие с радикалния емпиризъм, заложен от изворовата база в обекта на изследване и в стережа към очертаване на „единичното писане“, на „идиолекта-Радев“. Усетът за многозначност, убегливост, дори непостижимост на изследвания обект, характерен за доминантите в методологическата рамка, е предзададен и мотивира цялата аналитика на труда. Ако направим един бърз квазичестотен анализ на първите тридесет страници, ще установим, че думата *(не)възможност* и производните ѝ се срещат поне шест пъти, а *невъзможност* (вече без уговоръчното заскобяване на представката) в цитирани изречения и в собствената реч на автора – още осем пъти; тъй като те се появяват на възлови места в методологическото обосноваване, си позволявам да мисля появите им за симптоматични и по отношение на онази апоретична апофатичност, която ясно разчитаме и в заявените отношения между подвижната методологическа рамка и нейния обект: „*Безкрайността на възможните маршрути – ефект на нерешимостта*

и единичността на идиолекта, на неговата потенциалност, чиято демонстрация ще имам за цел да отиграя, – произвежда именно момента на неразкриваемост и неразчетимост, който прави идиолекта-Радев неуловим. Цялото следващо изложение цели да очертае следите от тази неразчетимост и отвореност, обърнати към възможността за безкрайното си преосмисляне“ (с. 31-32).

Следващите глави от дисертацията са аналитичени срезове на „идиолекта-Радев“; тяхната постройка не следва единен хронологически, жанров и пр. принцип и не е подчинена на конструкти от типа „развитието на автора“, на социалноисторическата референциалност на текстовете или на издиравето на отчетливи политически, ценностни и въобще светогледни параметри на изявеното в текстовете мислене. Тези срезове по-скоро уплътняват аналитично онези точки от теоретическата рамка, в която режимът на автотекстуалността е включен в серия моделирания, очертани от „нетрансцендентното четене“. В резултат отделните казуси и тематични картографии на „идиолекта-Радев“ постигат серия от достатъчно плътни аналитични сегменти, чиято окончателност и плътност обаче винаги е поставяна под въпрос. Също така неокончателни са и различните образи, роли и нагласи на идиолекта, аналитично постигнати от дисертацията – журналистът, политикът, дипломатът, патриотът, поданикът, литературният критик. Различни са и проблематиките, които разделят и обвързват тези образи – „инцидентът на смисъла“ на субекта, разума и прогреса чрез „концептуалния фигуратив“ на корабокрушението (глава II); убягващото самопознание в схващанията за журналистиката и образите на журналиста (глава III); образът, характерологиите и инструментариума на речта, фиксацията върху качеството на реториката у политическия мъж и „съчленяване на психологико-политологичната страна на политическия мъж като действащ субект с една фундаментално фоноцентрична (или по-точно фоно-лого-центрична) концептуализация на политическото“ (с. 92-93) (глава IV); изображенията на жената в публицистиката на Симеон Радев, при които „женското представлява отворено и незавършено множество от възможни вариации, доколкото всъщност неговата проблематика непрекъснато отправя към други разнопосочни дискурсивни редици“ (с. 137) и „отрицаемите белези на женското би могли да проработят и като метаезик за формулирането на метафизическата същност на самия политико-исторически процес“ (с.140) (глава V); реториките на граничността в дипломацията (глава VI); идеологиите на идиолекта около Македонския въпрос, „основните звена от структурата на универсалния „сюжет“, към който бива причислявано и

македонското движение“ (с. 165), както и вниманието към състава, употребите и смисловите констелации на ядрени понятийни редове като „свое-чуждо“, „държава“, „народ“, „бунт“ и др. (глава VII); метаисторическите и метаисториографски концепции, проектирани в идиолекта (глава IX); мисленето на Симеон Радев върху образователните институции и политики (глава X); „прегъването“ на естетическото в идиолекта чрез изкуствознанието, театралната и литературната критика в изкушенията на автора (глава XII); спорът с д-р Кръстев (глава XIII). Всички глави се полагат върху много богат емпиричен материал от текстове на Симеон Радев, публикувани в сп. „Художник“, в. „Вечерна поща“, в. „Воля“. Въпреки че признавам личното си пристрастие към последните четири глави, в които културната и литературната история са по-отчетливо уплътнени, в целостта си дисертацията е приносна поне в няколко посоки и най-важното: демонстрира недвусмислено литературоведския талант на своя автор, широкото му научно любопитство и силно изразената авторефлексия в перипетиите на научното дирене, заедно с ясно формулираните в заключението проблемни полета на бъдещи изследвания върху писането на Симеон Радев.

Тъй като в последната глава автотекстуалността в теоретичния подход в последната глава неминуемо отслабва поради активирането и на гласа на д-р Кръстев в параметрите на полемиката, изкушавам се да задам и един въпрос с ясното съзнание, че нямам на него собствен отговор и че въпросът е несъответен на теоретическите рамки, които дисертационният труд избира и следва: защо например публицистиката на Захари Стоянов отдавна е предмет на литературоведско внимание, докато публицистиката на Симеон Радев – не (и затова трудът е пионерски в избора си на предмет на изследване); избирам неслучайно питане за Захари Стоянов, тъй като и централните по важността и престижността си трудове на двамата автори – „Записки по българските въстания“ и „Строителите на съвременна България“ – са достатъчно „хибридни“ в социалните измерения на дискурсите. Захари Стоянов отдавна е оспорван от всякакви полета на знанията и изкуствата; около Симеон Радев има литературоведска тишина в това отношение, въпреки съседството на свидетелската позиция, тежките кавички на еднозначността около автентичния исторически документ и изречения от типа на едно от последните в първия том на „Строителите“: „От тротоара Радко Димитриев гледаше как файтоните се отдалечават и ядеше един геврек“. Разбира се, тъй като въпросът излиза извън текстовете, наблюдавани в този наистина обемен труд, авторът би могъл да отговори единствено ако също изпитва любопитство към такава проблематика.

В заключение произнасям пред уважаемото научно жури отличната си оценка за дисертацията „Симеон Радев в българската култура от началото на 20. век“ и убедено заявявам своя глас „ЗА“ присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Венцеслав Стефанов Шолце по професионално направление 2.1. Филология (Българска литература – Българска литература от Освобождението до Втората световна война).

13 май 2020 г.

София

Проф. дфн. Албена Хранова